

4. Դափնեմանիք Բաբերդ-Մեծը. «Արձա-
գանդ» (Թիւ 39) գարձեալ բարեբար մը կ'արձա-
նագրէ. «Հանգուցեալ խաչակի Մարտիրոսեան
Դափնեմանցը հետեւեալ իւրաքանչեւ թիւներն է
արեւ յօգուտ հոգի հաստատութիւններն:
Դերսիոսեան գարանդայն . . . . . 1500 րբլ.
Մաշեայ եկեղեցւոյն . . . . . 500 »
Բարեգործ. Ընկերութեան . . . . . 500 »
Սուրբ Երեմիայի եւ Էփեսայի ճաշա-
րանին . . . . . 500 »
Կուսանոց անապատին . . . . . 300 »
Քահանայներու գանձարանին . . . . . 200 »
Կարգերու ապաստանարանին . . . . . 200 »
Կիրակոսեայ սուրբաշինարանին . . . . . 200 »

Ընդհ. գումարն է . . . . . 3900 րբլ. »

5. Եթէ դուք ծիծառեալ հոգի բարձր-աշինարէ:
«Ճերմուտի Զարգիլէ» (Ապր. 3) հայրատառ առաձ-
կարարաւ. լրագրին մէջ կայ ընդարձակ թղթա-
կցութիւն մը հայերէն, որմէ կը քաղուին ճապաղ
ստիւ համառօտելով, հետեւեալ անգղերէն թիւեր:
Եղիշատի ծխակոտի մրցման մէջ հանգիստացողներն՝
հարեւորին ինչուսէ՞ր հայերն են: Եղիշատի ա-
նուանի գործատուներն են. 1. Մաթեոսեան գոր-
ծատուն. որը 4000 քիլոյ պառուս մ ունի. 2. Սա-
նտեան գործատուներ, 3000 քիլոյ ծխախառ կը
սպառէ. 3. Մեղրոսեան գործատուներ 1500 քիլոյ.
4. Կամարակեան եւ Սարգիսեան ընկերութիւնը՝
800 քիլոյ. 5. Փեմբէշեան՝ իբր 600 քիլոյ. 6. Ուրիշ
քանիք մը հայ գործարաններ՝ 50—200 քիլոյ օրա-
կան սպառում ունին:

6. Կ. Ե. Վաղարշապէս Է. Գր. Թուման-
յանի տեղ: Վիեննայ վարձանեալ Պր. Վ. ինչպետա՞մբ
գիտիմք թէ զորթ է 10,000 րբ. կտակած է բա-
րեգործական նպատակներու: Ըստ «Նոր-Գարդ»
(Թիւ 59) «Գարսիս ի միջի այլոց, 8000 ր. է կտա-
կել. և ինքեանք ձեմարանին» — «Նոր-Գարդ»
(Թիւ 60) տուած մէկ անգղերէն թիւնէն կ'իմանա՞ք
որ դժբախտ արկածեալ Պր. Գրիգոր Թուման-
յան իբր 90,000 (ճիշդ թիւն է 83,000) րուբլի կտակած
է այլեւայլ ազգային հաստատութիւններու. եւ
«այդ գրանցիկի ապահովութեան գործը իւրօքու-
թեամբ ապահովել է Պր. Գրիգոր Թուման-
յան հաստատութիւններին յանձնելով, քան թէ ան-
ձերի հաւատարմով: Այսչափ այս թերթը —
«Մշակ» (Թիւ 42) անբարձուն տեղեկութիւն կու
տայ այս գումարին բաժանման վրայ: «Հանգուցեալ
Գ. Թուման-յան բերանացի կտակել է 75,000 րբ.
այս մնացած 8,000 րբ. աւելցորել են ժառանգ-
անքը: Այդ 83,000 րբ. գումարը հետեւեալ կեր-
պով է բաժանված. 1. Բազուի Մարգարիտական
ընկերութեան — 33,000 րբ. այն պայմանաւ, որ
այդ գումարը պահելի անձնաշինարանի, իսկ տոկոս-
ները իւրաքանչիւր տարի արժէն իծ միանքի ձեմա-
րանին եւ Դրամով երկու ասպիւրոն կրօնական բարձր
կրթութիւն ստանալն արտասահմանում կամ Ռու-
սաստանում. 2. Ինքեանքի ձեմարանին — 5000 րբ.
3. Դերսիոսեան գարանդին — 5000 րբ. 4. Էլիշատի
թիւնեան գարանդին — 5000 րբ. 5. Ինքեանքի
վանքի վերաշինութեան համար — 15,000 րբ.
6. Բազուս մի նոր եկեղեցի կառուցանելու —

10,000 րբ. 7. Հաջիբեկ գիւղում մի եկեղեցի
կառուցանելու համար — 10,000 րբ. »

7. 12 Փետր. Է. Հասան-Ջալալեան Արեդեան-
իւղով խալէ (շաբթի 36 Փետր. ֆրէշ) Եւթարդ հա-
շուր կը իրաւարարներէր ըստ «Արձագանդ»
(Թիւ 42), ցայտ ապաւ համար Սարգիս Արքեպիս-
կոպոս Հասան-Ջալալեանի կտակած գումարը յիշ-
խոց 1895 թնականին:

1895 Եւթարդ 1ին	60,700	789,64
1895ին մնաց	3,400	3,202,12
	64,100	3,971,76

Կտակած սկզբնական գումարագուլը 61/8 րոյսն է
25,000 րբ. արժողութեամբ, որ պահուած է պե-
սական բանկի (banque) Թիֆլիսի բաժանման-
քում. իսկ մնացած գումարները գտնուում են
Մոսկվայի Նահանգական գանձարանում: Ջալա-
լեան արքեպիսկոպոսի կտակած գումարը պէտք է
աճի սկսած 1883 թնից 125 տարուայ ընթացքում
12 միլիոն րբ.. որից յետոյ պէտք է գործադրուի
նախնայ անունով սուրբաշինարաններ եւ թիւղանք
հիմնելու համար, Պարզ թուեր են մեղի համար,
բայց մեր երրորդ սերունդը պիտի վայելէ ամաց ար-
գիւնքի, օրհնելով այն բարեբարն որ 125 տարի
յառաջ մտածեք է իրենց վրայ:

8. Լրագրի մէջ Բաբերդ. Մայիս ամսոյ Երաւ-
կեղեցին մէջ «փուշ» մը հիւսած է ինքը (Թիւ 7).
Այս անգամ կը ցաւինք աւելցնելու թէ այս
«փուշը» փոխուեցաւ կողմից անբանց, եւ հրապա-
րակագրի մը յանգնելոյս ժամանակ երաւակաւ
ապահովար ընել իւր պաշտօնակիցներէն մին, եւ
— հրապարկեալ, բազմութեան մէջ. «Ատանձ ընդ
առաւան» ըսած է հին օրէնքը. այս տուածն իւր
շափաւոր գործածութիւնն պահած էր լրագրու-
թեան մէջ polemique անուամբ, ուրեմն «գրիշ
ընդ գրէշ», բայց ոչ «ապական ընդ գրէշ»: Ապա-
կառուէն էին (շատ ինքդական է այս «Եթէ») ի-
րաւունք եւս ունենար, իւր գաղափարակից գործու-
ղը կորցոյ հաստատութեան առջեւ իւր իրաւունքը.
իսկ ապահովուածն՝ որուն ի կողմ ելաւ հաստա-
րակութիւնը, պէտք է աշխատել ունենալ իւր յո-
գուածներու մէջ այս լրագրական ընդհանուր սկզբ-
ունքը. «Ինչեանի անանց վրայ գրիշ միշտ չա-
փորձուիմք, իսկ de mortuis nihil nisi bene». Այս անարժեք գէպքն իսկ բաւական ծանր հա-
րուած է երկու կողմակցութեան միջոց այս քանի որ եր-
կու հրապարակագրիներու մէջ պատահած գէպքն՝
իբր կողմակցութեան պայքարին յարմար առիթ
ողջունեցաւ, եւ լրագրական թուեր աւելցր իւր
բուցան, ուր հաստատութիւնը կը բարձր — ա-
պահով ենք — լուսնեան գաղափարաւորած ան-
նիկ այս պատահարը: Բացարձակապէս իրաց վա-
րելու է հրապարակական ասպարէզէն այսպիսի
անարժան վարմունքն, եթէ կ'ուզենք որ ինչ լա-
գրութիւն իւր ընթերցանութիւնը, որ է կրթիւ ըլլալ
ընթերցող հաստատութեան, Կ'երեւայ գիւս կան
մարքը, որոնց համար Faustrechtն աւելի հրապա-
րիւ է:

9. Պարսից Էսէնի էնթրալ մահառն առիթ-
միւնեանի հայ գաղթականութիւնը՝ Պարսկական

արքունեայ ցուակցական հետագիր մը ուղղած էր Մայիս 3ին, Մայիս 6 թուականու Թեհերանէ հետեւեայ պատասխանն հասաւ առ Գերապ. Արևն Վ. Ալանեան:

Monseigneur Aidynian, Vienne, Méchitharistengasse 4.

Sa Majesté sensiblement touchée des sentiments de condoléance de la Colonie Arménienne à l'occasion de la perte cruelle, Vous remercie des fervents vœux que Vous lui adressez pour la prospérité de son règne. Téheran. Sadrazam.

10. Հնդկ-իմ Դիւնիէր «Արեւելքի» մէջ (28 Ապրիլ) ընդարձակ յօդուած մը կայ այս վերնադաս. Ամբողջ յօդուածն յուսով բերել կարժեր, բայց քանի մը կտորներ աւ քաւական են յօդուածին կտորներէն: Դասանայց ընելու:... «Մինչեւ հիմայ լրացայց մէջ գրուած կտորներէն շատերը կողմացնելու են կտորներէն... Հնդկաստանի Հայերը 1700 թուականին գաղթած են Մարտու. առ հասարակ ամենքն ալ աղաւթներ մարդիկ եղած են, եւ իրենց այդ խանդը դարձնականապէս ալ ցուցուցած են. օրինակի համար, այն ժամանակ Մարտուի մէջ որքանու եւ աղքատներու համար 800,000 Քրանք գրամագրով արդէ մը հաստատուած են, որ մինչեւ ցարդ կայ. նոյնպէս հիմնած են զարդներ, եկեղեցիներ եւայլն. ասանց վնայ աւելի տեղեկութիւններ առնելու համար պէտք է կարգաւ Մարտուի մէջ 1794ին հրատարակուող Աղբարդ լրագրին հին թուերը, որ ժամանաբար միայն քանի մը անգամք քով կը գտնուի այժմ:... (Այս 50, 60—90 տարի յաւաք թողած կտակներն եթէ ձեռք բերուին...) ժառանգներն որոշած են իրենց մէջ 100ին՝ 1 Արմաշի վանքին, 100ին 2 կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին եւ 100ին 4 շնորհաւոր ժառանգաց կողմանէ յանձնել Ահմետանոյցի մը շինութեան, ուր առաւել եւ արեւելան արվին 10—13 տարեկան տղայք, եւ ասիկա Պոլսի աստուղղութեամբ եւ Պատրիարքարանի մէջ:... խոստումները շատ գեղեցիկ են, արդեց կատարման համար երկու պայման կը պահանջուի, նախ գրամներուն գանձուիլն, եւ երկրորդ. գրամները գանձելէն ետքը ժառանգաց կողմին եւ որոշման — աֆիֆօրօնուս — ինչպէս: Վերջին պայմանը շատ մը թեւական խոստումներ ի դերու հանած է: Բայց յիշատակեալ գեղարքին մէջ՝ երանի թէ — խորտակի ըլլայ մեր կամարը:

11. Դպրոցի անառիկ (գանձարան): Ապրիլի «Եղեղեփնի» մէջ (տ. Հնդք. Ամերտոյ թիւ 13) մատնանիլ ըրիւք պէտք էր. այս անգամ «Արեւելքի» մէջ (25 Ապրիլ) նմանորակ գեղարքի մը վնայ կը կարգաւոր խորհրդանշութիւն մը, որ եթէ իր կողմանայ, գաւ մը մարդկան՝ երկանութեան շնորհով՝ անպատեհ՝ թուականութեան մէջ հաղթանայ ծիւրերէն ազատման պատճառ պիտի ըլլայ: Եւ այս է այն դարձնական դադարաբարձ գործունեաց 4. Պոլսոյ աստուղղական խորհուրդը, հաստատել «Դպրոցի անառիկ» մը: Լիով համամիտ ծանօթ չհրապարակուողին, յաւաք կը բերեն խորհրդածնութեան առաջին տողերը: «Կարտաւ ասպիշներուն համար

նպաստի Կնտուկի մը հաստատման պէտքը վերջապէս ճանչցուեր է (բաւական յատարակութեան) Աստուղղական խորհուրդին կողմէ, — կամ բուն իսկ բառովը՝ սկզբունք ընդունուեր է. իբր թէ կրտսր մեքօսիլ պղքան անկերն պէտք էր, պղքան գաւն իրականութիւն մը: — Եւ որդուրքն է կանոնագրի ծրագիր մը պատրաստել, որ ժողովին բովէն անցնելէն ետքը, Վարչութեան պիտի մատուցուի ընտանաբար եւ ընտանկով, վերաբնութեան գործարքերէն պիտի հաշտուի: Փոփոխելի էր որ այս գործողութիւններն կարելի եղածին շտիկարապէս կերպով կատարուէին, եւ փոխանակ բազմաճիւղ արամագրութիւններու, որոնք կրնան շատ լաւ ծրագիր մը երեւան բերել՝ յղովի վնայ մնալու սահմանաւ, պարզ աւ ամփոփ կանոնագրի մը պատրաստուելը համառոտ սահմանի մը մէջ, բայց իրենցաւ մը քործարքի: Կը տպանալ հետաւորքութեան պէտքը այս վերջին երկու նստարանի յատկութեանց՝ որ պէտք է որ կանոնագրին առնելու, սակայն կը յուսկուրէր որ սահմանափակ տեսութեանց շնորհին մէջ շատ դիւրին չէ ամեն թիւութեանէն ազատ ելլը մը գտնել: Բայց յայտ՝ օտար ազգաց գնաղած ճամբան ապահով է, եւ ահա կէտ մը, որ կրնայ անվանաւ նմանորակութեան առնուիլ — բնական է mutatis mutandis. Միշտ մը առաւջարկուեցաւ արդէն. տես «Արեւելք», (50 Ապրիլ):

12. Պէտք է հաստատուի ճաւ: «Մշակի» մէջ (թիւ 46) կը կարգաւոր նախ յօդուած մը, որ բաւական կը լրտեսուի այն՝ «բարեբաղն զարդներուն» եղած բազմաթիւն աւանդները՝ որոնց մը մարդ իւրաքանչիւր տարի վերջացնելով իւր աւանդ՝ առանձնուած է գոնեան պաշտօնները մեր երկրի (Ռուսաստան) մէջ: Սակայն ոչ մի կերպ չէ նկատուած որ մեր հասարակական բարձրագոյն շնորհ մեծանար եւ լայնանար տարուց տարի... Ամեն անգ զգալովու է գործողութիւն գլխաւորութեան մը մեր հասարակական շատ գործերը առաւել են տարվում գործողներին հին կազմութեամբ. չը կայ նար, որ նրանց փոխարինել, ոչ թէ ամբողջութեամբ, այլ գէթ մի մասով: Մեր երկրի վերաբերութեամբ կատարված գիտնական հետազոտութիւններին մէջ ինչպէս ընդհանրապէս հայերէ անուրջ շատ սահմանափակ անոց է բաժնուած: Ազգագրական, պատմական, լեզուաբանական եւ արդիւնագործութեան վերաբերող գնաղանք ճիւղերում գուցէ կը գտնուի բազմաթիւն օտարագրներին եւ առանձնիկ անուններ եւ շատ քիչ կողմացնելի: Նայն իսկ Բաղուի նման արդիւնագործական մի խոսք կենդանութեան, որ խմբված են բազմաթիւ մասանգեաներ, բայց ընդ, գիտնական մեծ աշխատանքութիւններ կատարված են ոչ-կողմացնելի ձեւով: Մեր առանձնագրութիւնը պղպիտով չէ տուիլ այն մասեր եւ բարոյական զեկամարող ոյժը, որին տարիներով ապստամբ է հաստատութիւնը ամեն նամակ յոյսերով: Եւ հաստատական կտակաւ առաւ, մեր մասերը զարգացման ասպարեզում գուցէ ի զուր կ'որոշուի պատրաստութեամբ եւ ծանր գործերէն մէջ համարադասական երկուստեայներէն: Բարոյական անտարբերութիւն, մասերը ծաղկութիւն, անձնական հանգստութիւն — ահա ինչ որ բնա-

բոլորն է մեր երիտասարդութիւն... Ուսանողութեան ժամանակ արտասանվում են գեղեցիկ ճառեր, մեծ-մեծ խոստումներ, աեղի են ունենում գեղեցիկ խելներ, իսկ կենսի մէջ՝ ոչ մի գործողութիւն չհասնւոյր, ոչ մի արդիւնք։ Ժամանակ է մտածել այդ մտքին, ժամանակ է բարեխղճօրէն պարտադրել կենսի համար եւ կարողանալ հաստատել մտալ գիտութեան եւ բարձր գաղափարներին, եթէ աւանդույն իր երիտասարդութիւնը այսպիսի գոյնիւրով կը նկարագրէ, կրնայ զատ գիւրաւ տառիկայ երիտասարդութեան նկարագրութեան մէջ անտիճան մը աւելի սեւ գոյնիւր խառնել, սակայն համարժեք։

13. Ազգագրութիւն Գրքերի մէջ (Թիւ 45) կայ կարճ յօդուած մի «Մասնաւորութիւն», անուամբ, որով կը քաղուի հետեւեալը՝ «Աշխարհագրական բնկերութեան կոմպոսիտ բաժինը այս օրերու յոյն միջին միջին աշխարհում առաջ, որ պարտադրում է իր մէջ Անգլոսկսկիսի նախնիների ազգագրական բարտանքներ... Այսպէս, քաղուի գաւառի պատճառ է մեծ մասամբ կապուած գոյնով, որ համապատասխանում է հայերի բնական տեղերին... Բացի այդ, մի առանձին մեծ թերթի վրայ պատկերապարտ է Անգլոսկսկիսի ազգաբնակչութիւնը իւշոր բաժանումներով կրօնական տեսակետի, այն է «ուղղափառ» (orthodoxe) գաւառի պատկերապարտ, հայ լուսաւորչական, մասնական սեւեռներ, շխանք եւ այլն։ Մի քանի խոշոր ազգութիւնների վերաբերելով վիճակագրական թուեր հետեւեալն են։

Ա. Մանգոլական ցեղ .	1,307,688	անձ.
Բ. Վրացի Մանգոլական ցեղ .	972,410	"
Գ. Իւր ցեղ .	939,131	"
Դ. Մանգոլական ցեղ .	362,368	"
Ե. Ռուս ցեղ .	122,257	"
Զ. Գոյն ցեղ .	55,707	"

Ազգագրական առարար սպազդով է իբրեւ յաւելում աշխարհագրական բնկերութեան կոմպոսիտ բաժին հրատարակութիւնների ծ.Ը. գրքին՝

14. Գրքի աշխարհագրական-պատկերապարտութեան մէջ ժամանակի նշանը, որ յաւելույն էր թերեւս «գրական բանագրութիւն» (plagiat) անուանել։ Պր. Երանայր. «Մեծեղբի» մէջ (Մայիս 1) ընդօրինակուած նորադէպի մը նշանում մտադիր կ'ընէ այն առանձին վարձանք վրայ, որով տալիս իր իր անձնական սեպակաւութիւնը գործածել կ'ազնի անհնգ։ Այս լինի ստուգութեան երաշխաւոր չենք ուզեր ըլլալ, ըստ որում վկայելը չեն հետաքրքրեր զմիշ, մանաւանդ նորադէպերը. բայց մտադիր ընել կ'ազնեք ուրիշ կէտի մը վրայ։ Լուսագրական ուղղութիւն է եղած ամէն մանր լինել իսկ յաւելւ ընած առեւ՝ նշանակել տեղը՝ ուստի առնուած է։ Երկրորդ, մասնաւոր գիտական եւ ուսումնասիրական աշխատութեանց մէջ նշանակել այն ամէն հեղինակներն, որոնք ինքզնական նիւթին նկատմամբ գրած են. վրան զի շատ անգամ կը պատահի որ տարիներ յառաջ եղած խոզարկութիւնները՝ եթէ առանց սղախիւր վկայութեան կոչուած յառաջ բերուին, իր գրաւն արտագրութիւնը, կամ թէ ըսենք՝

մասց ծնունդը կրնայ նկատուիլ։ Որինակաւ մը մեկնելը։ Պր. Ս. Յ. Կարսկի «Ղերիսի Զարգիչի», լրագրի (1896, 24 Փետ. էջ 3) Թիւն մէջ Պր. Միւրիսի քանի մը հայ բառերուն նկատմամբ (ա. Հնդկ-Ս. Կարսկի, 1896, Մարտ, էջ 86) խոսած առեւ, իր ուրախարար աւետիք կ'աւետէր թէ պիտի հրատարակէ նորագիտ կանոնաց համապատկիւն մը, եւ արգարեւ «Ղերիսի» (Թիւ 3273) մէջ կը հրատարակէ այդեւի պարտկերէն հայերէն բառերու համապատկիւններ. բայց որչափ զարմացաւ «Դաղկապաղը» երբ թէ այս բառերուն եւ թէ կանոններուն մէջ նոր բան մը չկատւ. այդ եթէ կար նորութիւն մը, ան ալ սխալ ստուգարանաւ բառերն էին, ինչպէս Բաղի, Կարսկի, լրագրի, ճարտ. եւ այլն։ Իսկ համապատկ բառերն արդէն շատեց համապատկաւ եւ ուսուցարանաւ են թ Պր. Միւրիսի, Հիւրի, Կարսկի, եւ մանաւանդ ի Կարսկի, իսկ նոր կանոններն արդէն Կարսկի գրքի Պարտկ. Բառագրքին մէջ ըստ մեծի մասին նշանակուած են։ Եթէ անդայն անձնակութիւնը ներքը, համապատկաւ բառերուն շատին ուր են ինչպէս համապատկաւ ըլլալը կրնայից ցոյց տալ։ Ահա՛մայ կամք մեր յաւելւ. Զարգի նախադասութիւններէն հետեւեալ խորհրդագրութիւնը ծնունդ կ'առնու. կամ Պր. Կարսկիէն գրքեր թէ իրեւ յառաջ ուրիշներն այս բառերն արդէն համապատկաւ էին, եւ — զեւթ էր ուրիշները ցոյց տալ, եւ կամ չէր գիտեր. եթէ վերջին մասը գծախառնու հրատարակ, այն առեւ ինչպէս կրնայ «նոր կանոններ գրած ըլլալ» առաւելութիւնն ի պարմանս գրածաւ ծախի... Հարկ է նախադ. քննիչներու գրածներն «աշխարհային» ինչպէս կ'ընեն, որպէս զի Պր. Կարսկիէն գրածաւ են իւր քննիչներէնց մէջ, որ — պէտք է խոստովանիլ, — շատ վեր ի վերջ աշխատութիւն չէ, այլ ցոյց կու տայ յօդուածագրին պարտկերէնի հմտութիւնը, թէ որ մասը նորագիտ է, եւ որը՝ ոչ, եւ իրական գիտական նկարագիր առնուած գրութիւններն եւ «բանագրի» անուանել գրուածներն — ջառ ինչպէս է բոլորովին, թէ այսպիսի մանր ուսումնասիրութիւններ — եթէ կ'ուզուի որ տեսական արդիւնք ունենան — արգիւններն էլ կ'ընեն կը յարմարին թէ ոչ։

15. 2րդ գլխաւոր ինքնը. Ապրիլ «Դաղկապաղ» մէջ (Թիւ 12) մտադիր ընել ըլլաւ «խոսարարութեան» ունեւորութեան օգտին վրայ։ Շատ խառն ու մեծ իր բարեգործութեան այս տեսակը ծրարելը. բայց հասանք կարծեմ, որոշ կէտի մը, որ սիրով ընդունուելու է ամէն ազգաստեր սրբաւնէ։ Պայտը գրաւմանները՝ այս մարտարարական ձեռնարկութեան յառաջացում մը տալու համար, ըստ «Արեւելի» (3 Մայիս) գաղափարութիւն մը կ'ազնեք են. որով աղբար գաւառացի օւսանողաց ի նպատակ, «վրջ հազար գաղափարի արտաւելութեամբ գասադիր կը զենն Ազգ. Պատրիարքարնի արամարութեան ատեն ատեն, եւ բայ առաք, «անպայման ժամանակի համար կը հաւանին տալ իրենց սեփական գրքերն 50% զեղջով», եւ նոր հարկերը մեծաւ օրարկութեամբ այս մեծանշանութիւնն, որ ընթերցողաց շնորհակալութեան ալ

արժանապրնելու համար, կը նշանակենք այս գրա-
վաճառներու անուններն համբերձ իրենց տալու
գումարովը .

Գ. Պապատաշեան — 1300 ղր. Ս. Դաւ-
թեան — 1000 ղր. Յ. Արամեան — 1000. Մ.
Փափաշեան — 800. Ն. Պերդեբեան — 500.
Ա. Պապաճեան — 500. Յ. Աշեան — 500.
Զ. Թորոսեան — 400 = գումար 6000, Պալայ
հրապարակին վրայ գրափաճառաց մէջ է միայն
թիւը . . .

ՅԱՆՆԻՍ

ՅԱՆՆԻՍ

Վիեննա, 27. Մայիս 1896:

Յիշատակաց արժանի ամիս եղաւ
Մայիսը: Հանդիսութիւններով, ցուցա-
հանդէսներով սկսաւ, այլեւայլ փոքր տե-
րութեանց մէջ խոտովութիւններ ծնաւ եւ
վերջնապէս մեծ փառաւոր հանդէսնե-
րով փակել ուզեց իւր երեսունամէկ օ-
րուան տեսողութիւնը:

Ռուսաստան: Այս ժամուտ դեռ կը
հնչէ Ռուսիոյ լայնատարած պետու-
թեան ամէն քաղաքաց մէջ արձագանգն
այն շքեղ հանդիսութեանց, որոնք ամիսս
25ին սկսան, 26ին հասան իրենց կա-
տարը: Ներկատարը 28ամիսը պատանի
կայսրն Նիկողայոս Բ. Աղէքսանդրովիչ
եւ Փէդրոպոլիս կայսրուհին Թագազարդ
պսակեցան. եւ այսօր կը սկսի բուն իսկ
կայսրութեան ժամանակին առաջին օրը:
Առաջին անգամ չէ որ Ռուսիա կը տես-
նէ Թագազորութեան հանդէս մը, քայց
այսպիսի փառատօրն, որուն հանդիսակից
եղան քովանդակ եւրոպական մեծ ու
փոքր տէրութիւններն, Ասիան եւ Ամերի-
կան, ստուգիւ այնպիսի նշանակութիւն
եւ փայլ շնորհեցին այս օրուան, որ կըր-
նանք ապահովապէս հաստատել թէ մի
միակ է այս օրս ռուսական Նոր-դարու
պատմութեան էջերուն մէջ: Պատճառ:
Պատճառն է այն հզօր ազդեցութիւնն, որ
երկարամեայ խաղաղ քաղաքականու-
թեամբ շրջա Ռուսիա ոչ թէ միայն եւրո-
պայի այլ նաեւ Ասիայի վրայ: Ռուսի ե-

րաւամբ “մեծ”, կը կոչուի այս պետու-
թիւնն, քանի որ զրկիժ առաջին ծայնա-
տունն ու շարժիչը դարձաւ քովանդակ
քաղաքականութեան, իւր յարափոխի
քերթնելներով զօրացնելով ու — տկա-
րացնելով, ամրապնդելով ու — խախ-
տելով:

Աւստրիա: Մայիս 2ին քացուցաւ
Հունգարիայի հազարամեակի ցուցահան-
դէսը. քայց հանդէս մը, որ իւր հանաձ
աղկովն, աղմկեց նաեւ ազգութեանց
հանգիստը: Թէպէտ ընդհանուր ազգային
հանդէս հռչակուեցաւ, քայց նոյն իսկ
հունգարացիք դժգոհ մնացին եւ այսպիսի
հանգամանաց մէջ պիտի մասն: Սլա-
ւոնքը, խրուածները, սերբերն ու ռումա-
նացիք զացան իրենց մասնակցութիւնը:
Վասն զի՝ ինչպէս արդիւնք ցոյց տուաւ,
փոխանակ այսպիսի հանդիսով մը ազ-
գութեանց միացման աշխատելու՝ պա-
ռակտումն եւ քաժանութ՝ յառաջ եկաւ:
Բաւական է եթէ միայն յիշենք թէ անի
հրէական ձեռնարկութիւն մին է քան ազ-
գային յառաջողիմովեան ցոյց մը: Մեծ
հարուած տուաւ ցուցահանդէսն քաջման
օրը՝ կայսրն ու Թագազարդին յանդիմանու-
թիւնն, որով կարգ ու կանոնի խանգա-
րումն խտուի ծաղիկեց: Աւերով նշան թէ
ստուգիւ հրէական շատիկութիւնն է
ձեռնարկող այսպիսի ցուցահանդիսի մը,
որուն անցողոյսն է միայն հրեայ
լրագրաց գովաքանական յօդուածները:
— Վիեննա՝ քաղաքականական խնդիրը
վերջնական լուծումն առաւ, եւ Եւրո-
պայի հակահրէական խորհրդականն ըն-
տրուեցաւ քաղաքապետ, իսկ Դ-Պ. Լուեքեր
փոխ-քաղաքապետ: Ան այժմ՝ վարչու-
թիւնն անցաւ հակահրէականաց ձեռքը:
— Ծանր կորուստ մ’ունեցաւ աստուրիա-
կան կայսերական ընտանիքը: Կայսեր
եղբայրն ու Թագաժառանգը արքիդուքս
Կարլոս Լուդովիգոս վախճանեցաւ: Տես
հանգուցելոյն պատկերը “Հանդէս ամսօ-
րեայ”, 1889, Մայիսի թիւը:

Սերբիա: Վերոյիշեալ խորհրդածու-
թեանց արդիւնք էր սերբիոյ ժողովրդեան
մէկ մասին զրգուցութիւնն, որով հրապա-
րակաւ իսկ հունգարական դրօշն այն-
ցին: Թէ այսպիսի անարգանք մի ծախող
հետեւանք չունեցաւ, պարտական ենք